

Dalens børnehuse er en integreret daginstitution med både vuggestue og børnehave samt en lille gruppe i special børnehave. Vi er en mangfoldig og multikulturel daginstitution, hvor alle familier og børn mødes af et dygtigt, engageret og rummeligt personale. Vi ser mangfoldighed og forskellighed som en ressource og en vigtig del af børnenes dannelsesproces og i udvikling af vores børnefællesskaber. Vi arbejder ud fra værdien om, at relationen altid er den voksnes ansvar, og hvis det vi gør, ikke virker, er det altid vores ansvar at prøve noget nyt eller spørge om hjælp hos kollegaer. Vi inddrager altid forældrene i samarbejdet om at finde gode løsninger til gavn for barnets trivsel og udvikling.

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale. Børns sproglige udvikling sker i naturlige samspil mellem børn og voksne og i børnefællesskaberne, som en del af hverdagen. Børn lærer ikke sprog ved at blive "undervist", men gennem de mange samtaler, lege, spil og andre sprogpædagogiske aktiviteter, som er en del af dagtilbuddets hverdag. Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale.

I Dalens Børnehuse arbejder vi med barnets tilegnelse og udvikling af sproget ud fra det grundvilkår, at jo tidligere vi kan understøtte og udvikle barnets sprog, jo større chance er der for, at barnet får et godt sprogligt udgangspunkt i dagtilbuddet, skolen og i senere uddannelsesforløb. Børn skal derfor mødes med sprogligt samspil på deres niveau, et miljø der inspirerer, samt af engagerede og opmuntrende voksne, som giver dem lyst til at eksperimentere med sproget og dermed udvikle deres udtryksformer.

Den pædagogiske tilgang for de 0-6årige:

I vores praksis er udgangspunktet:

- At sætte ord på barnets følelser, så barnet oplever sig set, hørt og anerkendt.
- At barnets initiativer og handlinger understøttes og italesættes af den voksne, så barnet oplever at blive forstået og får mere mod på at tale og kommunikere med andre.
- At forberede børnene på det, der skal ske, så børnene oplever en sammenhæng mellem sproget og det, der sker omkring dem f.eks. aktiviteter og hverdagsrutiner - dette understøttes af billeder og symboler.
- At sætte ord på det vi gør i hverdagen, anvender et nuanceret ordforråd og forklarer betydningen af nye ord. Herved opnår barnet evnen til fordybelse i samtalen, dvs. at holde fokus, at tale – være på, at lytte og reflektere samt at vente på tur – være en del af et fællesskab.
- Dialog med barnet hvor der bruges hv-spørgsmål såsom hvad, hvem og hvor, så barnet ikke kun kan svare ja og nej. Barnet udfordres her til at bruge sproget mere aktivt. Ligeledes udfordres barnet i forhold til modenhed og alder.
- At arbejde kontinuerligt med de 11 sprogstrategier. (Se bilag)
- At have tid og nærvær i kontakten til det enkelte barn, hvilket danner basis for fordybelse og styrker den gode relation.
- At arbejde ud fra Marte Meo-principperne:
  - At følge og benævne barnets initiativer.

- At bekræfte barnet
- At kæde børnene sammen, og støtte turtagning.
- At benævne egne initiativer
- At tage positiv ledelse

Sprogstimulerende miljø og læringsrum

I vores praksis er udgangspunktet:

- Et miljø og et læringsrum, der er præget af og indbyder til: dialog, mulighed for at udfolde sig fysisk, mulighed for at lege både i små og store grupper.
- Barnets nysgerrighed til kommunikation styrkes bl.a. ved stimulering af alle barnets sanser og nærvær med voksne og børn. Kommunikation har både verbal og nonverbal karakter.
- At bruge alle sanser, så det talte ord også får en sammenhæng til de oplevelser, som barnet mærker med sin krop - herunder også følelser.
- Indretning og udsmykning inspirerer og stimulerer kommunikationen - f.eks. via fotos fra dagligdagen/ture, plakater med sange, rim og remser samt udsmykning af årets gang i institutionen. Dette medvirker til at barnet får lyst til at fortælle og dermed bidrage.
- En indretning hvor børnene har adgang til bøger, billeder, læringsspil osv. der ligeledes kan inspirere og udvikle.
- At vi bruger uderummet som inspirationskilde til sprogstimulering.

Den generelle sprogindsats for de 0-3-årige - vi tager altid udgangspunkt i barnets udviklingsalder.

Det pædagogiske personales ansvar og roller i hverdagen er:

- At arbejde i små grupper, hvor der er tid og nærvær, som danner basis for fordybelse og styrker den gode relation - f.eks.:
  - samlinger på 3-4 børn, hvor vi har sprogkufferter, dialogisk læsning (visualisering), sange og rytme - fokus på f.eks. turtagning, positiv ledelse m.m.
  - Små sprog- og legegrupper
  - Små spisegrupper med fokus på nærvær, ordforråd
  - Ture ud af huset
- At vi reagerer passende på barnets initiativer (fx pludren, pegning, gentage og spejle, tale og handlinger) og så vidt muligt opfylder de ønsker og behov, barnet udtrykker. Når barnet oplever succes med sin kommunikation, får barnet mod på og lyst til mere kommunikation.
- At prioritere tid og nærvær i kontakten med børnene, således at børnene oplever voksne der er i øjenhøjde med dem - både i legen, hvor der er voksne "på gulvet" som er i ro sammen med børnene, samt i rutinesituationer, hvor de voksne indbyder til samtaler - f.eks. i forbindelse med:
  - Bleskift og toilet
  - Borddækning
  - Spisning
  - Garderobe
- At følge barnets spor - vi iagttager hvad barnet er optaget af og ud fra dette igangsætter spontane aktiviteter samt planlægger og iværksætter aktiviteter og projekter.
- At bruge Tegn til tale, hvor det er relevant - f.eks. ved at bruge enkelte genkendelige hverdagstegn såsom "spise", "stop", "færdig" m.m.

- At bruge piktogrammer i hverdagen - dette gør børnene i stand til at kommunikere med os (gøre sig forståelige), før de mestrer det talte sprog. Piktogrammer, Tegn-til-Tale og brugen af fysiske ting, bl.a. i samling, gør det lettere for børn at lære sprog, da det talte ord så suppleres af noget visuelt.
- At have fokus på sproget i legen, hvilket er en vigtig del af legekompentence og gør det muligt for barnet at begå sig i legen. Vi understøtter legen, benævner og forstørre barnets og andres initiativer, og er gode sproglige rollemodeller.
- At vi bruger kropssprog og visuelle signaler til at understøtte, det talte sprog. Det gør du for eksempel ved at pege på det, du omtaler, ryste på hovedet, når du siger 'Nej, pingviner kan ikke flyve', eller vinke når du siger 'Farvel'.
- At vi undlader at rette på barnets sprogbrug, men sørger for, at barnet hører udsagnet gentaget i en naturlig sammenhæng med korrekt udtale, ordvalg og grammatik. Dvs. bruger sproget til at samtale og i mindre grad til at regulere og diktere.
- At vi lytter til barnet og giver barnet plads til at udtrykke sig, fx ved at holde pauser i samtalen, så barnet får god tid til at svare og til selv at tage initiativer i samtalen.
- At have fokus på den nonverbale kommunikation, dvs. mimik, lyde, kropssprog - dvs. at vi spejler og forstørre dem, samtidig med at vi sætter ord på.
- At have opmærksomhed på egen rolle/position i legen - være gode sproglige (og lege) rollemodeller og kan gå foran, ved siden af, bagved i legen alt efter barnets behov og udviklingsalder.

Den generelle sprogindsats for de 3-6-årige - vi tager altid udgangspunkt i barnets udviklingsalder.

Det pædagogiske personales ansvar og roller i hverdagen er:

- At have fokus på sproget i legen, hvilket er en vigtig del af legekompentence og gør det muligt for barnet at begå sig i legen. Vi understøtter legen, benævner og forstørre barnets og andres initiativer, og er gode sproglige rollemodeller.
- At prioritere tid og nærvær i kontakten med børnene, således at børnene oplever voksne der er i øjenhøjde med dem - både i legen, hvor der er voksne "på gulvet" som er i ro sammen med børnene, samt i rutinesituationer, hvor de voksne indbyder til samtaler - f.eks. i forbindelse med:
  - Bleskift og toilet
  - Borddækning
  - Spisning
  - Garderobe
- At arbejde i små grupper, hvor der er tid og nærvær, som danner basis for fordybelse og styrker den gode relation - f.eks.:
  - samlinger på 5-8 børn, hvor vi har sprogkufferter, samtaler, dialogisk læsning, sange og lege - med fokus på forskellige emner m.m.
  - Små sprog- og legegrupper
  - Små spisegrupper med fokus på nærvær, ordforråd
  - Ture ud af huset
- At bruge piktogrammer i hverdagen - dette gør børnene i stand til at kommunikere med os (gøre sig forståelige), før de mestrer det talte sprog. Piktogrammer og brugen af fysiske ting, bl.a. i samling, gør det lettere for børn at lære sprog, da det talte ord så suppleres af noget visuelt.
- At have morgensang hver fredag formiddag, hvor strukturen er genkendelig for børnene:
  - Sangene er visualiseret v.hj.a. diasshow på projektor

- Rytmen i sange, fagteremser og sanglege understøtter sprogets, stavelsernes og sætningernes rytme, så lyde og sprogvariationer tydeliggøres
- At lege med sproget - vi fjoller og leger med sproget v.hja. fjolle-rim og sange og fanger det enkelte barn i dets interesser, og giver barnet lyst til at forsøge sig med sproget.
- At tage ansvaret for/ er nysgerrig ift. barnets sproglige udvikling - dvs. at den voksne er undersøgende ift. barnets sproglige udvikling og kompetencer. Dette kan f.eks. ske ved at være observerende ift. hvordan barnet bruger sproget i legen, indgår i samtale m.m
- At tage på ture ud af huset for at understøtte og udbygge barnets kendskab til omverden og ordforråd ved at benævne og sætte ord på oplevelser og omgivelser - både gåture i nærmiljøet til f.eks. legeplads samt ture til f.eks. naturskolen og stranden
- At have opmærksomhed på egen rolle/position i legen - være gode sproglige (og lege) rollemodeller og kan gå foran, ved siden af, bagved i legen alt efter barnets behov og udviklingsalder.

Forældresamarbejde

Forældre har en afgørende betydning for barnets sproglige udvikling, og undersøgelser viser, at de børn, der støttes sprogligt i både hjem og dagtilbud klarer sig bedst på lang sigt.

Vi har fokus på et godt og trykt forældresamarbejde, hvor vi inddrager og sammen med forældrene deler ansvaret ift. barnets sproglige udvikling. Dette gør vi ved at sparre og være nysgerrige sammen med dem.

På møder og i dagligdags dialog aftales der arbejds punkter/fokuspunkter, som der arbejdes med både hjemme og i børnehaven.

Forældre kan støtte den sproglige udvikling hos barnet ved at snakke med barnet fra det er helt lille. Her udvikles øjenkontakten og kommunikationen, som er fundamentet for barnets fremtidige talte sprog. Det er vigtigt, at forældrene inddrager barnet i de daglige gøremål og sætter ord på deres handlinger, f.eks. indkøb, gåture, lave mad, hverdagens gøremål og oplevelser. Dette er med til at udvikle barnets sprog og sprogforståelse.

I familier med to sprog er det vigtigt, at forældrene taler modersmål med deres barn. Undersøgelser viser, at børn, der har et godt modersmål, nemmere tilegner sig et nuanceret andet sprog, som f.eks. dansk.

Tværfaglige samarbejdspartnere

Dalens Børnehuse har tilknyttet en logopæd, der deltager i diverse møder og samtaler med både forældre og personale samt giver vejledning og rådgivning i forhold til barnets sproglige udvikling.

Logopæden kommer i vores børnehus og observere eller lave undev med det enkelte barn alt efter behov for at støtte op omkring den sproglige udvikling.

Forældrene vil altid blive informeret, hvis personalet vurderer, at der er behov for tiltag og ekspertise, som vi ikke selv kan varetage.

Pædagogiske værktøjer

Vi planlægger og evaluerer på vores pædagogiske møder, hvor vi også lader os inspirere af vores kollegers pædagogiske arbejde, således at vi bliver nysgerrige på hinandens praksis.

Forudsætningen for at lykkes med sprogarbejdet i Dalens er, at personalet tilegner sig viden om og bruger vores pædagogiske værktøjer. Både i egen praksis og i samarbejde med ens kollegaer.

- **Sprogvurderinger**
Med den lovpligtige sprogvurdering afdækkes børnenes talesproglige og før-skriftlige som er vigtige for barnets sproglige udvikling, trivsel og læring.
- **Kompetencehjul**
Med kompetencehjulet vurderer vi det enkelte barns sproglige status og udvikling. Dette tilstræber vi at gøre 2 gange årligt, så vi også kan følge barnets udvikling. Kompetencehjulet gør det muligt at illustrere udviklingen grafisk, hvilket vi bl.a. bruger til forældresamtaler. I arbejdet med kompetencehjulet får vi et tydeligt billede af barnets nærmeste zone for udvikling, hvilket vi tager udgangspunkt i, i bl.a. det videre sprogarbejde.
- **Den styrkede pædagogiske læreplan**
For at udvikle barnets sprog i vores vuggestue og børnehave, arbejder vi med pædagogiske aktiviteter, som en del hverdagen ud fra læreplanstemaer.
- **Årshjul** - den overordnede planlægning af årets emner, aktiviteter, begivenheder m.m.
- **De 11 Sprogstrategier**
Når de understøttende sprogstrategier inddrages i de kommunikative situationer i hverdagen, hvad enten det sker på legepladsen, under måltider eller i forbindelse med en hvilken som helst anden aktivitet, stimuleres barnets sproglige kompetencer. Ved at være opmærksom på, hvordan de voksne taler med børnene, og hvordan børnene taler med hinanden i hverdagsrutinerne, er der skabt et solidt fundament for et sprogstimulerende miljø i børnehaven.
- **Handleplaner/fokuspunkter**
Hvis det vurderes at der er brug for en fokuseret eller særlig indsats ift. barnets sproglige udvikling, udarbejdes der i samarbejde med forældrene en handleplan for det enkelte barn,
- **Piktogrammer og visualisering, herunder enkelte tegn-til-tale tegn**
Brugen af piktogrammer og fysiske ting, bl.a. i samling, gør det lettere for børn at lære sprog, da det talte ord så suppleres af noget visuelt. Vi laver selv de piktogrammer, som er relevante for børnene lige nu.
- **TOPI**
På baggrund af TOPI-vurderinger laves der handleplaner og fokuspunkter i "Hjernen og Hjertet".
- **Marte Meo-metoden**
Hvor vi følger og sætter ord på børnenes handlinger, det de er opmærksomme på og deres følelser. Vi bekræfter barnets initiativer, så de føler sig set. Dette gælder også sprogligt, hvor vi gentager og udvider barnets udsagn. Som rollemodeller benævner vi også os selv. Vi kæder børnene sammen, så de får øje på hinandens initiativer, og understøtter deres turtagning. Vi bruger positiv ledelse, så børnene ved hvad der skal ske og hvad vi forventer af dem.
- **Evalueringscirkel**
Ud fra vores samarbejde med praksiskonsulenterne med fokus på børnefællesskaber arbejder vi også med evalueringscirklen, der får os til at være undersøgende på praksis, afprøve samt evaluerer vores tiltag.
- **KVALid**
- Personalet Søger råd og vejledning hos vores sprog- og inklusions samt Marte Meo pædagoger.

Bilag: De 11 sprogstrategier og "Sådan skaber i et godt sprogmiljø" (Børn og unge nr. 1 2022.Side 42)